

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

N. EMILIOU

представено на 7 юли 2022 година¹

Дело C-372/21

Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland KdöR

в присъствието на:

Bildungsdirektion für Vorarlberg

(Преюдициално запитване, отправено от Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия)

„Преюдициално запитване — Член 49 ДФЕС — Право на установяване — Член 17 ДФЕС — Църкви и религиозни сдружения или общности — Субсидиране на частно училище, признато за религиозно от религиозно общество, установено в друга държава членка“

I. Въведение

1. Съгласно член 17, параграф 1 ДФЕС Европейският съюз „зачита и не засяга статута, от който се ползват църквите и религиозните сдружения или общности в държавите членки съгласно националното законодателство“. От своя страна член 49, параграф 1 ДФЕС предвижда, че „ограниченията върху свободата на установяване на граждани на държава членка на територията на друга държава членка се забраняват“.

2. Настоящото дело се отнася до взаимодействието между тези две разпоредби. В него по-специално се поставят два основни въпроса.

3. Първо, член 17, параграф 1 ДФЕС съставлява ли пречка за прилагането на правилата на ЕС относно свободното движение на услуги в хипотеза, при която установено в държава членка религиозно общество признава училище в друга държава членка за религиозно и иска обществено финансиране в последната? Второ, ако случаят не е такъв, може ли надлежно да се направи позоваване на тези правила във връзка с икономическа дейност, която би изгубила своя икономически характер при отстраняване на твърдяното ограничение в приемащата държава членка?

¹ Език на оригиналния текст: английски.

II. Национална правна уредба

4. Съгласно член 1 от Gesetz vom 20. Mai 1874 betreffend die gesetzliche Anerkennung von Religionsgesellschaften (австрийски Закон за нормативното признаване на религиозни общества; наричан по-нататък „AnerkennungsG“)²:

„Членовете на вероизповедание, което не е било признато преди това по закон, се признават за религиозно общество, при условие че:

- 1) нищо в тяхната религиозна доктрина, религиозна служба, устав или в името, с което избират да се наричат, не е незаконосъобразно или противоречащо на добрите нрави;
- 2) са гарантирани установяването и съществуването на поне една религиозна общност, учредена в съответствие с изискванията на този закон“.

5. Член 2 от AnerkennungsG гласи следното:

„Ако са изпълнени условията по член 1, Cultusminister (министър на образованието и културата, Австрия) признава религиозното общество. В резултат на това религиозното общество се ползва от всички законови права, предоставени на признатите по закон църкви и религиозни общества“.

6. Член 11 от Bundesgesetz über die Rechtspersönlichkeit von religiösen Bekenntnisgemeinschaften (Федерален закон за правосубектността на регистрираните религиозни общности; наричан по-нататък „BekGG“)³ установява допълнителни изисквания за признаването на религиозна общност съгласно AnerkennungsG. Той гласи:

„В допълнение към предвидените в [AnerkennungsG] изисквания [...], за да бъде призната, религиозната общност трябва да отговаря на посочените по-долу условия.

1. Религиозната общност трябва:

- a) да съществува поне 20 години в Австрия, 10 години от които в организирана форма, както и 5 години като религиозна общност с правосубектност съгласно този закон, или
- b) да е организационно и доктринално интегрирана в международно активно религиозно общество, което съществува от поне 100 години и вече е било активно в Австрия в организирана форма в продължение на поне 10 години, или
- c) да е организационно и доктринално интегрирана в международно активно религиозно общество, което съществува от поне 200 години, и
- d) членовете ѝ да са поне двама на хиляда от населението на Австрия съгласно данните от последното преброяване на населението. Ако не е в състояние да приведе това доказателство от данните от преброяването на населението, религиозната общност трябва да го представи в каквато и да е друга подходяща форма.

² RGBl. 68/1874.

³ BGBl. I, 19/1998 в редакцията, публикувана в BGBl. I, 78/2011.

2. Приходите и активите на религиозната общност могат да се използват единствено за религиозни цели, в това число за благотворителни цели и за такива от обществен интерес, продиктуван от религиозни принципи.

3. Религиозната общност трябва да е положително разположена към обществото и държавата.

4. Тя не трябва да създава незаконосъобразно смущение във връзките с признатите по закон църкви и религиозни общества и с други съществуващи религиозни общности“.

7. Под заглавието „Субсидиране на частни религиозни училища“ член 17 от Privatschulgesetz (австрийски федерален Закон за частните училища; наричан по-нататък „PrivSchG“)⁴, определящ критериите за допустимост, предвижда:

„1) На признатите по закон църкви и религиозни общества се отпускат субсидии за възнаграждения на персонала в частните религиозни училища с публичноправен статут, съобразно разпоредбите по-долу.

2) Частни религиозни училища са училищата, които се поддържат от признатите по закон църкви и религиозни общества, както и училищата, които се поддържат от сдружения, фондации и фондове и са признати от компетентния върховен орган на църквата (на съответното религиозно общество) за религиозни училища“.

8. Член 18, параграф 1 от PrivSchG, отнасящ се до обхвата на субсидията, гласи:

„Под формата на субсидия на признатите по закон църкви и религиозни общности се предоставя учителски персонал, необходим за изпълнението на учебния план на съответното училище [...], при условие че съотношението между броя на учениците и на учителите в съответното религиозно училище съответства основно на преобладаващото в обществените учебни заведения от същия или сравним тип и местоположение“.

9. Съгласно член 19 от PrivSchG, озаглавен „Естество на субсидията“, субсидиите за възнаграждение на персонала по принцип се предоставят посредством назначаване на учители, които са държавни служители или договорно наети служители на федералната държава или на провинцията под формата на „жизнени субсидии“.

10. Член 21 от PrivSchG, отнасящ се до условията за отпускането на субсидии за други частни училища, предвижда:

„1) За частните училища с публичноправен статут, които не попадат в параграф 17, федералната държава може, в зависимост от наличните средства съгласно действащия Федерален финансов закон, да предостави субсидии за разходи за персонал, ако:

[...]

б) училището няма за цел да генерира печалби;

[...]“.

⁴ BGBl. бр. 244/1962 в редакцията, публикувана в BGBl. I, 35/2019.

III. Фактите, националното производство и преюдициалните въпроси

11. Freikirche der Siebenten-Tags-Adventisten in Deutschland KdöR (Свободна църква на адвентистите от седмия ден в Германия; наричана по-нататък „жалбоподателят“) е признато в Германия религиозно общество, където се ползва със статута на публичноправен субект. Тя няма същия статут в Австрия.

12. През 2019 г. жалбоподателят признава за религиозно училище частно училище в Австрия, управлявано от частно сдружение, съчетаващо основно и средно училище — и отправя искане за обществено финансиране на персонала му съгласно разпоредбите на PrivSchG.

13. С решение от 3 септември 2019 г. Bildungsdirektion für Vorarlberg (Дирекция по образованието на Форарлберг, Австрия) отхвърля това искане.

14. Жалбоподателят подава жалба срещу това решение. С решение от 26 февруари 2020 г. на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд, Австрия) обаче тази жалба е отхвърлена като неоснователна. Според констатациите на този съд въпросното училище не притежава специалния правен статут на „религиозно“ училище по смисъла на член 18 от PrivSchG, тъй като жалбоподателят не е законно признат като църква или религиозно общество в Австрия. Така посоченият съд прави извод, че не са изпълнени изискванията на член 17 и сл. от PrivSchG.

15. Жалбоподателят подава пред Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия) ревизионна жалба срещу решението на Bundesverwaltungsgericht (Федерален административен съд). Тъй като изпитва съмнения относно съвместимостта на относимото национално законодателство (наричано по-нататък „разглежданото национално законодателство“) с правото на Съюза, този съд решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

„1. Като се има предвид член 17 ДФЕС, попада ли в приложното поле на правото на Съюза, и по-специално на член 56 ДФЕС, положение, при което религиозно общество, признато и установено в държава — членка на Европейския съюз, е подало искане в друга държава членка за субсидиране на частно училище, признато от това общество за религиозно и управлявано в тази друга държава членка от сдружение, регистрирано в съответствие с правото на тази друга държава членка?

Ако отговорът на първия въпрос е утвърдителен:

2. Следва ли да се приеме, че член 56 ДФЕС не допуска национална правна уредба, която предвижда като условие за субсидиране на религиозните частни училища признаването на подалия искането за субсидиране като църква или религиозно общество съгласно националното право?“.

16. Писмени становища представят жалбоподателят, чешкото и австрийското правителство, както и Европейската комисия.

IV. Анализ

17. В точките по-долу ще разгледам двата основни проблема, произтичащи от отправените въпроси, които, накратко, засягат действието на член 17, параграф 1 ДФЕС (А) и обхвата на член 49 ДФЕС (Б).

А. По първия въпрос: действието на член 17 ДФЕС

18. С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 17, параграф 1 ДФЕС съставлява пречка за прилагане на правилата на ЕС относно свободното движение на услуги в хипотеза, при която установено в една държава членка религиозно общество признава училище, установено в друга държава членка, за религиозно и претендира обществено финансиране във втората държава членка.

19. Според мен на този въпрос следва да се отговори отрицателно.

20. Член 17, параграф 1 гласи, че Европейският съюз „зачита и не засяга статута, от който се ползват църквите и религиозните сдружения или общности в държавите членки“. В това отношение Съдът приема, че тази разпоредба „е израз на неутралността на Съюза спрямо организирането от държавите членки на отношенията им с църквите и религиозните сдружения или общности“⁵, и вгражда принципа на организационна самостоятелност на религиозните общности⁶.

21. Според мен изводът на Съда предполага, че Европейският съюз няма конкретно правомощие да регулира въпроси, свързани с вътрешното функциониране на религиозните общности и техните отношения с държавите членки. Ето защо по принцип всяка държава членка следва да определи вида на връзките, които иска да установи с религиозните общности, и за тази цел, да предвиди правила, уреждащи например правния статут и обхвата на самостоятелността на религиозните общности, тяхното финансиране, както и всеки специален статут, признат на техните духовенства или служители⁷.

22. Това обаче не означава, че тези организации не трябва да се съобразяват с правилата на Съюза, които може да са приложими за тях, нито че държавите членки са свободни да приемат църковни закони, несъвместими с правото на Съюза. Всъщност, дори когато действат в области, попадащи в тяхната компетентност, държавите членки са длъжни да я упражняват при спазване на правото на Съюза⁸, като по този начин изпълняват задълженията си, произтичащи от правото на Съюза⁹.

23. Всъщност Съдът нееднократно се е произнасял по съвместимостта с правото на Съюза на национални правила, засягащи отношенията между държава членка и религиозните общности. Някои от тези дела по-специално се отнасят до положения, имащи известни

⁵ Вж. по-специално решение от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania (C-282/19, EU:C:2022:3, т. 50 и цитираната съдебна практика).

⁶ В този смисъл вж. решение от 10 юли 2018 г., Jehovan todistajat (C-25/17, EU:C:2018:551, т. 74).

⁷ Вж. също така *Morini*, A. Comment to Article 17 TFEU — In: Curti Gialdino, C. (ed.) Codice dell'Unione europea — Operativo, Simone, Naples, 2012, p. 543.

⁸ В този смисъл вж. решение от 17 декември 2020 г., Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Екстрадиция към Украйна) (C-398/19, EU:C:2020:1032, т. 65 и цитираната съдебна практика).

⁹ В този смисъл вж. решение от 22 февруари 2022 г., RS (Действие на решенията на конституционен съд) (C-430/21, EU:C:2022:99, т. 38 и цитираната съдебна практика).

сходства с настоящото дело. Съдът например в миналото е разглеждал въпроса дали национални мерки, предвиждащи финансиране на религиозни училища¹⁰ или предоставящи освобождаване от данък в полза на извършвани от религиозни общности дейности¹¹, са в съответствие с правилата на Съюза относно държавните помощи. В същия дух Съдът потвърждава също, че фактът, че дадена дейност се извършва от религиозна общност или от неин член не е пречка за прилагането на правилата на Съюза относно вътрешния пазар¹².

24. Член 17, параграф 1 ДФЕС не подлага това под въпрос. Както генералният адвокат Танчев подчертава, от член 17, параграф 1 ДФЕС не следва, че отношенията между религиозните общности и държава членка са изцяло защитени от какъвто и да е контрол за съответствие с правото на ЕС „независимо от обстоятелствата“¹³. С други думи, член 17, параграф 1 ДФЕС не може да се разглежда — както изтъква генералният адвокат Bobek — като вид „групово освобождаване“ по всички въпроси, засягащи религиозната общност и отношенията ѝ с националните органи¹⁴. Всъщност Съдът приема, че не може да се направи позоваване на член 17, параграф 1 ДФЕС, за да се обоснове освобождаване от задължението за съобразяване, по-специално с правилата на Съюза относно равното третиране в областта на заетостта и упражняването на занятие¹⁵ или в тази на защитата на личните данни¹⁶.

25. С оглед на гореизложеното трябва да се направи извод, че член 17, параграф 1 ДФЕС не е пречка за прилагането на правилата на Съюза относно свободното движение на услуги в хипотеза, при които установено в една държава членка религиозно общество признава училище, намиращо се в друга държава членка, за религиозно и иска обществено финансиране във втората държава членка.

Б. По втория въпрос: обхватът на член 49 ДФЕС

26. С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали правилата на Съюза относно свободното движение на услуги съставляват пречка за това национално законодателство, предвиждащо като условие за субсидиране на религиозните частни училища подаващият искането за субсидиране да бъде признат като църква или религиозно общество съгласно националното право.

27. По-долу в настоящото заключение, след като изложи някои предварителни бележки, поясняващи приложимите разпоредби на правото на Съюза (1), ще разгледам въпроса по същество. Ще обясня защо според мен доставчиците на услуги не могат да се позовават на правото на установяване, за да им бъде разрешено да упражняват неикономическа дейност в друга държава членка (2). При условията на евентуалност ще обясня защо според мен

¹⁰ Решение от 27 юни 2017 г., Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496).

¹¹ Решение от 6 ноември 2018 г., Scuola Elementare Maria Montessori/Комисия, Комисия/Scuola Elementare Maria Montessori и Комисия/Ferracci (C-622/16 P—C-624/16 P, EU:C:2018:873).

¹² Вж. по-специално решения от 5 октомври 1988 г., Steyemann (196/87, EU:C:1988:475); от 7 септември 2004 г., Trojani (C-456/02, EU:C:2004:488), и от 7 май 2019 г., Monachos Eirinaios (C-431/17, EU:C:2019:368).

¹³ Заключение на генералния адвокат Танчев по дело Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851, т. 88 и 93). Вж. също заключението на генералния адвокат Kokott по дело Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:135, т. 32).

¹⁴ Заключение на генералния адвокат Bobek по дело Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2018:614, т. 26).

¹⁵ Вж. например решение от 22 януари 2019 г., Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43).

¹⁶ Решение от 10 юли 2018 г., Jehovah todistajat (C-25/17, EU:C:2018:551, т. 74).

национално законодателство като разглежданото може да съставлява ограничение на правото на установяване, но може да бъде обосновано като необходимо и пропорционално за постигането на някои обществени цели, заслужаващи защита (3).

1. Предварителни бележки

28. В началото може да е полезно да поясня конкретната разпоредба на правото на Съюза, приложима в разглеждания случай. В това отношение имам две бележки.

29. Първо, запитващата юрисдикция поставя въпроса за съвместимостта на национално законодателство като разглежданото с член 56 ДФЕС, в който е закрепено свободното предоставяне на услуги. При все това, в хипотеза като разглежданата в главното производство приложим е не член 56 ДФЕС, а член 49 ДФЕС, отнасящ се до правото на установяване.

30. Всъщност, както Съдът нееднократно приема, понятието за установяване предполага, че операторът предлага услугите си трайно и продължително от място на стопанска дейност в приемащата държава членка. От друга страна „предоставяне на услуги“ за целите на член 56 ДФЕС обхваща предоставянето на услуги, което не се осъществява трайно и продължително от място на стопанска дейност в приемащата държава членка¹⁷.

31. Тъй като разглежданата в главното производство дейност е управлението на училище, което трайно и продължително предлага образователни услуги на ученици от началното и средното образователно ниво в Австрия, според мен настоящият случай попада в обхвата на правилата на Съюза относно установяването¹⁸.

32. Второ, трайно установено е, че правилата на Съюза относно свободното движение, включително относно свободата на предоставяне на услуги и свободата на установяване, не се прилагат към положение, което във всичките си аспекти е свързано само с една държава членка¹⁹. Ето защо на тези правила може надлежно да се направи позоваване само в случаи, включващи трансграничен елемент. Това изискване произтича от самата цел на разпоредбите относно вътрешния пазар, която е да се либерализира търговията в рамките на Съюза²⁰.

33. По настоящото дело, противно на становището на австрийското правителство, това изискване, изглежда, е изпълнено. Жалбоподателят, който е религиозна общност, представлява установено в Германия юридическо лице, подало искане за финансиране в друга държава членка — Австрия. Както отбелязва запитващата юрисдикция, това искане е подадено в съответствие с австрийското национално право. Всъщност съгласно член 17 от PrivSchG, именно религиозните общности (формално) са бенефициери на такова финансиране. Следователно в настоящия случай е налице трансграничен елемент.

34. След тези пояснения ще премина по същество към проблематиката, повдигната с втория преюдициален въпрос.

¹⁷ В този смисъл вж. решения от 30 ноември 1995 г., Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, т. 25 и 26), и от 19 юли 2012 г., Garkalns (C-470/11, EU:C:2012:505, т. 27 и цитираната съдебна практика).

¹⁸ Вж., mutatis mutandis, моето заключение по дело Boriss Cilevičs и др. (C-391/20, EU:C:2022:166).

¹⁹ Вж. решение от 15 ноември 2016 г., Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874).

²⁰ С допълнителни препратки, вж. заключението на генералния адвокат Wahl по съединени дела Venturini и др. (C-159/12—C-161/12, EU:C:2013:529, т. 27).

2. *Доставчиците на услуги не могат да се позоват на член 49 ДФЕС, за да им бъде позволено да упражняват икономическа дейност в друга държава членка*

35. Съгласно установената съдебна практика член 49 ДФЕС не допуска национални мерки, които биха могли да затруднят или да направят по-малко привлекателно упражняването от страна на гражданите на Съюза на гарантираната от Договора за функционирането на ЕС свобода на установяване, макар същите да се прилагат без разлика, основана на гражданство²¹.

36. Трябва да се има предвид обаче, че правилата на Съюза относно установяването — също както тези, свързани с други свободи в рамките на вътрешния пазар — са приложими само когато въпросната дейност може да се квалифицира като „икономическа“. В това отношение Съдът последователно е приемал, че икономическа е всяка дейност, която се състои в предлагане на стоки или услуги на даден пазар²².

37. Член 57 ДФЕС по-специално предвижда, че „услуги“ по смисъла на Договорите са онези, които „обикновено се предоставят срещу възнаграждение“. Основната характеристика на възнаграждението се състои — както приема Съдът — в това, че то представлява *насрещната икономическа престация* за разглежданата услуга²³, която обикновено се договаря между доставчика и получателя на услугата²⁴.

38. Съдът е възприел по-скоро широко тълкуване на понятието „възнаграждение“²⁵. По-специално, прилагането на правилата относно свободното предоставяне на услуги не се изключва от факта, че възнаграждението за услугата: i) е в ограничен размер²⁶, ii) предоставено е под формата на обезщетение в натура²⁷, iii) не е платено от получателя на услугата²⁸ или iv) възстановено е впоследствие от трета страна²⁹. По подобен начин услуга може да попадне в обхвата на член 49 ДФЕС и ако доставчикът няма за цел да реализира печалба³⁰.

39. При все това, под една или друга форма, трябва да е налице плащане (или прехвърляне на някаква полза с икономическа стойност), което представлява форма на „насрещна икономическа престация“ за предоставената услуга³¹. Съдът последователно е приемал, че „определящият фактор за включване на дадена дейност в приложното поле на разпоредбите на Договора, отнасящи се до свободното предоставяне на услуги, е нейният *икономически характер*“³². Случаят не е такъв например, когато дейността се извършва

²¹ Вж., наред с други, решение от 3 септември 2020 г., Vivendi (C-719/18, EU:C:2020:627, т. 51 и цитираната съдебна практика).

²² Вж. по-специално решение от 27 юни 2017 г., Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (C-74/16, EU:C:2017:496, т. 45 и цитираната съдебна практика).

²³ Пак там, точка 47.

²⁴ Вж., *inter alia*, решение от 17 март 2011 г., Peñarroja Fa (C-372/09 и C-373/09, EU:C:2011:156, т. 37 и цитираната съдебна практика).

²⁵ В този смисъл вж. заключението на генералния адвокат Cosmas по съединени дела Deliège (C-51/96 и C-191/97, EU:C:1999:147, т. 30).

²⁶ Вж. например решение от 18 декември 2007 г., Jundt (C-281/06, EU:C:2007:816, т. 34).

²⁷ Решения от 5 октомври 1988 г., Steymann (196/87, EU:C:1988:475), и от 7 септември 2004 г., Trojani (C-456/02, EU:C:2004:488).

²⁸ Решение от 26 април 1988 г., Bond van Adverteerders и др. (352/85, EU:C:1988:196, т. 16).

²⁹ Решение от 12 юли 2001 г., Smits и Peerbooms (C-157/99, EU:C:2001:404, т. 58).

³⁰ Пак там, точки 50 и 52.

³¹ Вж. съдебната практика, цитирана в бележка под линия 22 по-горе. За акцент върху този аспект вж. също Koutrakos, P. Healthcare as an economic service under EC law — In: Dougan, M., Spaventa, E. (eds), Social Welfare and EU Law, Hart Publishing, Oxford, 2005, p. 112—115.

³² Вж. решения от 18 декември 2007 г., Jundt (C-281/06, EU:C:2007:816, т. 32), и от 23 февруари 2016 г., Комисия/Унгария (C-179/14, EU:C:2016:108, т. 154). Курсивът е мой.

безплатно³³ или се осъществява в контекста на система, неоснована на търговска логика³⁴. Това, което е от съществено значение, за да бъде дейността счетена за „икономическа“, според мен е, че сделката между доставчика и получателя се основава на *quid pro quo*³⁵, където може да бъде установена *разумна взаимовръзка* между стойността на предоставената услуга и извършеното в замяна плащане.

40. В светлината на тези принципи, що се отнася до *образователните дейности*, Съдът е постановил, че учебните занятия, провеждани от учебни заведения, които се финансират основно от частни фондове, представляват „услуги“ за целите на правото на Съюза. Следователно националните закони, които уреждат тези дейности, трябва по принцип да спазват правилата на вътрешния пазар, и по-специално правилата за свободното движение на услуги. За разлика от това, предлагането на учебни занятия, провеждани от учебни заведения, които са част от публичната образователна система и които се финансират изцяло или основно от публични фондове, не представлява икономическа дейност за целите на правилата на Съюза относно вътрешния пазар. Всъщност, създавайки и поддържайки такава система на обществено образование, която се финансира поначало от държавния бюджет, а не от учениците или от техните родители, държавата не цели да се ангажира с платени дейности, а изпълнява своята мисия по отношение на населението в социалната, културната и образователната сфера³⁶.

41. В настоящото дело става ясно, че образователната дейност, провеждана от въпросното (частно) училище, понастоящем се финансира с частни средства, включително от такива, осигурени от учениците и техните родители. Ето защо тази дейност може да бъде квалифицирана като „икономическа“ за целите на правото на Съюза.

42. Предвид това в настоящото дело възникват два проблема. Първо, може ли дейността, която това училище възнамерява да провежда в Австрия в случай на предоставяне на исканите публични средства, все още да бъде квалифицирана като „икономическа“ за целите на правилата на вътрешния пазар? Второ, ако не може да бъде квалифицирана като такава, би ли имало това някакво отражение върху отговора, който трябва да се даде на втория поставен от запитващата юрисдикция въпрос?

43. По отношение на първия проблем австрийското правителство и Комисията твърдят, че дейността, която това училище би провеждало в Австрия, в случай че поисканите публични средства бъдат предоставени, не може повече да се разглежда като „икономическа“.

44. Ако разбирам добре разглежданото национално законодателство — обстоятелство, което запитващата юрисдикция следва да провери — склонен съм да приема това становище. Всъщност, ако въпросното училище беше прието в системата, установена съгласно разглежданото национално законодателство, то щеше да отговори на двете условия, съгласно които, в съответствие с припомнената в точка 40 по-горе съдебна практика, предлагането на учебни занятия не може да се разглежда като „услуга“ за целите

³³ Вж. по-специално решение от 4 октомври 1991 г., *Society for the Protection of Unborn Children Ireland* (C-159/90, EU:C:1991:378, т. 24—26).

³⁴ В този смисъл вж. заключението на генералния адвокат Slynn по дело *Gravier* (293/83, EU:C:1985:15, стр. 603), както и заключението на генералния адвокат Fennelly по дело *Sodemare* и др. (C-70/95, EU:C:1997:55, т. 29).

³⁵ В този смисъл вж. решение от 12 юли 2001 г., *Ordine degli Architetti* и др. (C-399/98, EU:C:2001:401, т. 77). В по-общ смисъл вж. *Spaventa*, E. *Public Services and European Law: Looking for Boundaries* — *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, vol. 5, 2003, p. 272—275.

³⁶ Вж. решение от 27 юни 2017 г., *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496, т. 50 и цитираната съдебна практика).

на правилата относно вътрешния пазар, а именно, когато: i) училището е част от обществената образователна система и ii) тази система се финансира изцяло или основно с обществени средства.

45. Всъщност разглежданото национално законодателство не просто установява механизъм за финансиране на религиозните училища, а изглежда, отива отвъд това, като по същество предвижда *пълното интегриране* на тези училища в системата на общественото образование.

46. Частните училища могат да бъдат признати за „религиозни“ само от религиозни общности, признати като такива в Австрия. Тези общности се учредяват под формата на публичноправни юридически лица, чиито приходи и активи могат да бъдат използвани само за религиозни цели, в това число за нестопански и благотворителни цели въз основа на религиозно предназначение³⁷. На религиозните общности се предоставят някои специални права, но им е възложено и изпълнението на конкретни задачи, посредством които — съгласно използвания от *Verfassungsgerichtshof* (Конституционен съд, Австрия) израз — „на своето равнище те оказват въздействие върху националния обществен живот“³⁸. Една от тези задачи се отнася именно до образованието, тъй като те са отговорни за религиозното обучение в училищата³⁹ и от тях се изисква да предоставят „качествено“ образование в това отношение⁴⁰.

47. За да изпълняват задачите си, религиозните общности имат право да получават субсидии за разходи за персонала под формата на „жизнени субсидии“, които по принцип се предоставят посредством назначаването на учители от страна на федералната държава или на провинцията като държавни служители или като договорно наети служители. Назначеният персонал включва този, който е необходим за изпълнение на учебната програма (в това число длъжността директор и спомагателни услуги, които учителският персонал в сравними обществени училища трябва да предоставя)⁴¹. От това, което разбирам, публично субсидираните училища в Австрия не само че не могат да функционират с цел реализиране на печалба⁴², но най-важното, те се финансират основно с обществени средства.

48. Следователно, при условие че това обстоятелство бъде проверено от запитващата юрисдикция, според мен естеството на дейността на въпросното училище, след като бъде допуснато до установената с *PrivSchG* система на обществено финансиране, непременно би се променило и то повече няма да бъде „икономическо“. Тази дейност тогава би се упражнявала в рамките на държавна система, която не следва търговската логика.

49. Този междинен извод налага следния въпрос: може ли надлежно да се направи позоваване на член 49 ДФЕС по отношение на икономическа дейност, упражнявана в приемащата държава членка при обстоятелства, при които, ако твърдяното ограничение беше премахнато, тя щеше да изгуби икономическия си характер?

³⁷ Член 11, параграф 2 от *BekGG*.

³⁸ Решение от 16 декември 2009 г., *VfSlg* 18.965/2009 (AT:VFGH:2009:B516.2009).

³⁹ Член 17, параграф 4 от *Staatsgrundgesetz vom 21. December 1867, über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder* (Австрийски основен закон относно основните права на гражданите; *RGBl.* 142/1867).

⁴⁰ Както отбелязва австрийското правителство във връзка с разясненията по правителствения законопроект относно Закона за изменение на *BekGG* (вж. бележка под линия 2 по-горе).

⁴¹ Членове 18 и 19 от *PrivSchG*.

⁴² Член 21, параграф 1, буква b) от *PrivSchG*.

50. В това отношение отново съм съгласен с австрийското правителство и с Комисията, че отговорът на такъв въпрос следва да е отрицателен.

51. В този смисъл не трябва да се пренебрегва обстоятелството, че целта, преследвана с правилата на Съюза относно вътрешния пазар, е премахването на всички пречки за търговията в рамките на Съюза, за да се слоят националните пазари в единен пазар, осигуряващ условия, възможно най-близки до тези на същински вътрешен пазар⁴³. Всеобхватната цел на вътрешния пазар е да осигури в рамките на Европейския съюз свободен поток на средствата, необходими за провеждането на икономическите дейности, за да се гарантира оптимално разпределение на ресурсите и максимално оползотворяване на икономическото благосъстояние⁴⁴.

52. Обратно, правилата за вътрешния пазар нямат за предназначение да преследват неикономически форми на интеграция между държавите — членки на ЕС, които може да бъдат предмет на други разпоредби на Договорите на ЕС. Следователно на тези правила по принцип не може да бъде направено позоваване, когато не е налице дейност, упражнявана съгласно търговската логика⁴⁵.

53. Всъщност Съдът последователно е приемал, че понятието за установяване по смисъла на разпоредбите на Договорите на ЕС предполага *действително* упражняване на икономическа дейност в приемащата държава членка⁴⁶. Този принцип е отразен и в редица дела, в които Съдът е изключил изцяло или частично някои дейности от приложното поле на разпоредбите на ЕС относно свободното движение на услуги.

54. Първо, съгласно постоянната съдебна практика Съдът е приел, че дейностите, които спомагат за управлението на обществената услуга за социално осигуряване, изпълняващи функция с чисто социален характер, не са „икономически“, когато се основават на принципа на национална солидарност и се осъществяват изцяло с нестопанска цел⁴⁷.

55. Освен това по дело *Sodemare* и др., в което дружество се позовава на правилата на Съюза относно свободното движение на услуги, с цел да му бъде разрешено да предоставя социални услуги в областта на социалните грижи въпреки факта, че националното законодателство е запазило възможността за участие в системата за социални услуги само за частни оператори с нестопанска цел, Съдът оставя без приложение член 49 ДФЕС. Той отбелязва, че съгласно трайно установен принцип правото на Съюза не отнема правомощията на държавите членки да организират социалноосигурителните си системи, както считат за уместно. Така при упражняването на правомощията, запазени за държавите членки в това отношение, те могат законосъобразно да решат, че допускането на частни оператори в тази система като доставчици на социални услуги трябва да бъде подчинено на условието, че те не преследват стопанска цел⁴⁸.

⁴³ Вж. решения от 5 май 1982 г., *Schul Douane Expeditieur* (15/81, EU:C:1982:135, т. 33), и от 17 май 1994 г., *Франция/Комисия* (C-41/93, EU:C:1994:196, т. 19).

⁴⁴ Вж. например заключението на генералния адвокат Szpunar по съединени дела *X* и *Visser* (C-360/15 и C-31/16, EU:C:2017:397, т. 1), както и *Barnard*, *C. The Substantive Law of the EU: The Four Freedoms*, 5th edition, Oxford University Press, Oxford, 2016, p. 3—8.

⁴⁵ В правната доктрина вж. например *Odudu*, O. *Economic Activity as a Limit to Community Law* — In: *Barnard, C., Odudu, O. (eds), The Outer Limits of European Union Law*, Hart Publishing, Oxford, 2009, p. 242, 243.

⁴⁶ Вж. например решение от 12 юли 2012 г., *VALE Építési* (C-378/10, EU:C:2012:440, т. 34 и цитираната съдебна практика).

⁴⁷ Вж. по-специално решения от 17 февруари 1993 г., *Poucet* и *Pistre* (C-159/91 и C-160/91, EU:C:1993:63, т. 17 и 18), и от 22 октомври 2015 г., *EasyPay* и *Finance Engineering* (C-185/14, EU:C:2015:716, т. 38).

⁴⁸ Решение от 17 юни 1997 г., *Sodemare* и др. (C-70/95, EU:C:1997:301).

56. Подобна логика е следвана от Съда по дело *Analisi G. Caracciolo*, в рамките на което дружество иска да се позове по-специално на правилата за свободното движение на услуги, за да оспори това, че не е успяло да получи акредитация в съответствие с Регламент (ЕО) № 765/2008 за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93⁴⁹. В своето решение Съдът потвърждава валидността на разпоредбите на Съюза, съгласно които акредитацията се извършва изключително от единен национален орган. Съдът приема, че правилата относно свободното движение на услуги не са приложими в този случай, доколкото органът по акредитация е извършвал дейност като орган на публичната власт, извън всякакъв търговски контекст и действайки с нестопанска цел⁵⁰.

57. Поради горепосочените съображения съм на мнение, че не може да се направи позоваване на правилата на Съюза относно свободното движение на услуги във връзка с икономическа дейност, ако тя непременно би загубила икономическия си характер в резултат на премахването на твърдяното ограничение.

58. Според мен един различен извод не само трудно би бил в съответствие с предвиденото в член 57 ДФЕС определение за „услуга“, както последователно е било тълкувано от Съда, но също така — и в по-общ план — прекомерно би разширило обхвата на правилата относно свободното движение и съответно ще се окаже в противоречие със самата причина за съществуването им.

59. С оглед на гореизложеното бих направил извод, че член 49 ДФЕС допуска национално законодателство, предвиждащо като условие за субсидиране на религиозните частни училища подалият искането за субсидиране да бъде признат като църква или религиозно общество съгласно националното право, когато в резултат на това субсидиране училището напълно ще се интегрира в обществената система.

60. При все това, ако Съдът не сподели това становище или ако запитващата юрисдикция счете настоящия анализ за основаващ се на погрешно разбиране на националното право, при условията на евентуалност ще направя оценка на съвместимостта на разглежданото национално законодателство с член 49 ДФЕС.

3. Член 49 ДФЕС допуска национално законодателство като разглежданото

61. Член 49 ДФЕС забранява не само явната дискриминация, основана на националност, но и всички прикрити форми на дискриминация, които чрез прилагане на други разграничителни критерии фактически водят до същия резултат⁵¹. Както по-специално се посочва в точка 35 по-горе, член 49 ДФЕС не допуска национални мерки, които биха могли да затруднят или да направят по-малко привлекателно упражняването от страна на гражданите на Съюза на гарантираната от Договора за функционирането на ЕС свобода на установяване.

⁴⁹ Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. (ОВ L 218, 2008 г., стр. 30).

⁵⁰ Решение от 6 май 2021 г., *Analisi G. Caracciolo* (C-142/20, EU:C:2021:368).

⁵¹ В този смисъл вж. решение от 3 март 2020 г., *Tesco-Global Áruházak* (C-323/18, EU:C:2020:140, т. 62 и цитираната съдебна практика).

62. В настоящото дело считам, че национално законодателство като разглежданото създава непряка дискриминация и че произтичащото от това законодателство различие в третирането между училищата може да затрудни или да направи по-малко привлекателно упражняването на правото на установяване в Австрия от страна на лица, сдружения и дружества, установени в друга държава членка.

63. Първо, съгласно разглежданото национално законодателство само религиозните училища имат *право* да получават обществено финансиране⁵². Останалите частни училища *може* да получат финансиране при някои условия, ако федералната държава е разпределила средства за целта във федералния бюджет⁵³.

64. Религиозни частни училища по смисъла на националното законодателство са само онези, свързани със законово признати от държавата религиозни общности⁵⁴. Сред условията за признаване от държавата са изискванията религиозната общност: i) да е имала дейност в Австрия за определен брой години и ii) членството в нея да съответства на поне определен процент от населението на Австрия⁵⁵.

65. Очевидно е, че тези условия се изпълняват по-лесно от общности, които притежават някаква форма на установяване в Австрия.

66. Второ, също така ми се струва ясно, че законодателство на държава членка, предоставящо обществено финансиране само на някои видове частни училища (а именно религиозни училища), но не и на други (а именно нерелигиозни училища, в това число такива, свързани с религиозни общности, които не са законово признати от държавата), може да обезсърчи някои физически или юридически лица — по-специално, както се посочва по-горе, такива, които не са установени в Австрия — да учредят нови училища в тази държава членка.

67. Частните училища, които не получават никакво обществено финансиране, са поставени в явно неравностойно положение спрямо получаващите такова финансиране. Последните обикновено следва да са в състояние да предлагат сравними услуги при по-ниски такси, предвид това че голяма част от разходите им се покриват с обществени средства. Финансирането от страна на учениците и техните родители идва „в допълнение към“ обществените средства. За разлика от това, нерелигиозните училища се налага да финансират своите дейности предимно с частни средства, с ученически такси, обикновено съставляващи значителна част от тези средства.

68. В този контекст съм на мнение, че национално законодателство, предвиждащо като условие за субсидиране на (религиозни) частни училища признаването на подалия искането за субсидиране като църква или религиозна общност съгласно националното право, представлява „ограничение“ на правото на установяване по смисъла на член 49 ДФЕС.

69. С оглед на това, съгласно постоянната съдебна практика ограничение на свободата на установяване е допустимо, ако, първо, е обосновано от обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве, или от императивно съображение от обществен

⁵² Член 17 от PrivSchG.

⁵³ Член 21 от PrivSchG.

⁵⁴ Член 17, параграф 2 от PrivSchG.

⁵⁵ Член 11, точка 1 от BekGG.

интерес, и второ, спазва принципа на пропорционалност. Що се отнася до пропорционалността, националната мярка трябва да е подходяща, без да надхвърля необходимото, да гарантира постигането на преследваната цел. Освен това националната мярка трябва да бъде пропорционална *stricto sensu*, доколкото следва да постига справедлив баланс между засегнатите интереси, т.е. интересите, преследвани от държавата с въпросната мярка, и тези на засегнатите лица⁵⁶.

70. В това отношение австрийското правителство подчертава, че в Австрия частните религиозни училища допълват обществената училищна система, тъй като обществените училища са общи за различните вероизповедания. Частните религиозни училища дават възможност на родителите да избират образование за децата си, което съответства на религиозните им убеждения. В този контекст австрийското правителство се позовава на член 2 от Протокол № 1 към Европейската конвенция за правата на човека (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), който предвижда по отношение на правото на образование, че „държавата зачита правото на родителите да осигуряват на своите деца образование и преподаване в съответствие със своите религиозни и философски убеждения“.

71. Това правителство по същество твърди, че ограничението на обществените субсидии до въпросните училища преследва двойна цел: да осигури разумно използване на обществените ресурси, което от своя страна гарантира качество на образованието, както и да защитава обществената сигурност. То изтъква, че процедурата за признаване на религиозни общности позволява на публичните органи да се уверят по-специално че съответната общност има устойчива организация с достатъчно на брой последователи, както и че е добре предразположена към обществото и държавата и не застрашава религиозния мир.

72. Според мен това са *легитимни цели*, които по принцип могат да обосноват ограничения на правото на установяване. Всъщност член 52 ДФЕС разрешава на държавите членки да въвеждат или поддържат дерогации от правото на установяване на основания, наред с други, свързани с обществената сигурност. Освен това Съдът е приел, че както опасността от сериозно накърняване на финансовото равновесие на дадена социална политика⁵⁷, така и целта да се осигурят високи образователни стандарти⁵⁸, биха могли да съставляват императивни съображения от обществен интерес, които могат да обосноват пречки пред свободата на движение.

73. По-нататък, трябва да се разгледа въпросът дали национално законодателство като разглежданото е *подходящо* за постигането на тези цели, тоест дали придава значителен принос за постигането им.

74. Според мен случаят е такъв.

75. На първо място съм съгласен с австрийското правителство, че ограничаването на субсидиите до училища, които имат връзка с устойчива организация и които е вероятно да бъдат посещавани от значителен брой ученици, е разумна мярка за осигуряване на контрол

⁵⁶ В този смисъл вж. решение от 6 октомври 2020 г., Комисия/Унгария (Висше образование) (C-66/18, EU:C:2020:792, т. 178 и 179 и цитираната съдебна практика).

⁵⁷ Вж. по-специално решение от 1 октомври 2009 г., Woningstichting Sint Servatius (C-567/07, EU:C:2009:593, т. 31 и цитираната съдебна практика).

⁵⁸ В този смисъл вж. решения от 13 ноември 2003 г., Neri (C-153/02, EU:C:2003:614, т. 46), и от 14 септември 2006 г., Centro di Musicologia Walter Stauffer (C-386/04, EU:C:2006:568, т. 45).

на разходите и, доколкото е възможно, за избягване на разхищаването на финансови, технически и човешки ресурси⁵⁹. Разумното използване на наличните ресурси, които непременно са ограничени, също е вероятно да насърчи предоставянето на по-добри образователни услуги.

76. На второ място, както старата, така и по-новата история показва, че религиозните учения, проповядването и прозелитизмът в редки случаи могат да бъдат използвани за представяне на идеи, които може да представляват заплаха за обществената сигурност. Когато случаят е такъв, подобни дейности не може да се считат за защитени по силата на правото на свобода на изразяването на мнение или на религия⁶⁰, като по този начин държавата членка трябва да е в състояние, както посочва ЕСПЧ, да поддържа „обществения ред, религиозния мир и толерантността в едно демократично общество“ особено между противопоставящи се групи⁶¹. Контролът *ex ante* относно съвместимостта на идеологията и вярванията на религиозна общност с основните ценности на обществото изглежда подходящ, поне до известна степен, за ограничаване на този риск.

77. Предвид това, надхвърля ли разглежданото национално законодателство необходимото за постигане на целите му, или не позволява да се постигне справедлив баланс между заложените интереси?

78. Според мен става дума за въпроси, по които като цяло е най-подходящо запитващите юрисдикции да се произнесат. Това е особено валидно в настоящия случай, като страната, позовава се на правото на установяване — а именно жалбоподателят в главното производство, не е привела никакъв довод в това отношение.

79. При всички положения трябва да отбележа, че въз основа на предоставената в преписката информация не мога да установя каквато и да е възможна мярка, която би могла да е по-малко ограничителна от разглежданото национално законодателство по отношение на доставчиците на услуги, като същевременно е в състояние да постигне преследваните с това законодателство цели. В преписката няма и никакъв елемент, който да предполага, че с ограничаването на общественото финансиране до училищата, свързани със законово признатите от държавата религиозни общности, австрийските органи може погрешно да са балансирани преследваните с въпросното законодателство обществени интереси с интересите на засегнатото от него лице (*в настоящия случай*, непризнатите религиозни общности).

80. В това отношение ще отбележа и че критериите, които трябва да се изпълнят, за да може религиозна общност да бъде законово призната от държавата, изглежда, не са неоснователни или прекомерни за общност, която има значително присъствие и дейност в страната. Освен това разбирам, че когато тези критерии са изпълнени, публичните органи нямат свобода на преценката по отношение на признаването, което следва да гарантира справедливо и равно третиране на различните религиозни общности⁶².

⁵⁹ Вж., *mutatis mutandis*, решение от 20 декември 2017 г., *Simma Federspiel* (C-419/16, EU:C:2017:997, т. 42 и цитираната съдебна практика).

⁶⁰ Вж. например ЕСПЧ, 13 февруари 2003 г., *Refah Partisi* (Партия на благоденствието) и др. с/у Турция (СЕ:ЕCHR:2003:0213JUD004134098).

⁶¹ ЕСПЧ, 10 ноември 2005 г., *Leyla Şahin* с/у Турция (СЕ:ЕCHR:2005:1110JUD004477498, § 107).

⁶² Вж. по-специално текста на членове 1 и 2 от *AnerkennungsG*.

81. Фактът, че подалият искането е със статут на признато религиозно общество в Германия, е несъществен в този контекст. Всъщност няма разпоредба на правото на Съюза, която да може да се тълкува като предвиждаща механизъм на „взаимно признаване“ между държавите членки по отношение на религиозните общности. Както правилно отбелязва чешкото правителство, такъв принцип в голяма степен би лишил член 17, параграф 1 ДФЕС от неговата ефективност, тъй като сериозно би ограничил свободата на държавите членки да действат по отношение на религиозните общности, както сметнат за уместно.

82. В по-общ смисъл, според мен член 17, параграф 1 ДФЕС в този контекст непременно предполага, че държавите членки трябва да се ползват от значителна свобода на преценката по отношение на правилата за признаване на религиозни общности и отношенията, която имат намерение на установят с тях. Известна свобода на преценката следва да е налице и във връзка с *финансовите отношения*, установени от държавите членки с религиозните общности⁶³.

83. Интересно е да отбележа, че ЕСПЧ, сезиран с някои дела по-специално на основание твърдени нарушения на свободата на религията⁶⁴, е стигнал до подобни изводи. Този съд е признал, че държавите членки имат широка свобода на преценката по отношение на начина, по който искат да организират отношенията си с религиозните общности, възможността да възложат на тези общности отговорността за извършване на някои (дори нерелигиозни) задачи в обществен интерес и финансирането на тези общности или на някои техни дейности, като например предлагането на учебни занятия. Свободата на преценка, с която се ползват държавите членки, не се изключва от самия факт, че в резултат на разглежданото национално законодателство отделни общности са третирани различно, като по този начин е предоставена повече подкрепа на някои от тях в сравнение с други⁶⁵. В този контекст ЕСПЧ приема също, че член 2 от Протокол № 1⁶⁶ не може да се тълкува в смисъл, че родителите могат да изискват от държавата да предоставя определена форма на (религиозно) обучение⁶⁷.

84. Тези съображения ме навеждат на извода, че национално законодателство като разглежданото в настоящото дело представлява ограничение на правото на установяване, но може да бъде обосновано като необходимо и пропорционално за постигането на някои обществени цели, на които следва да се осигури защита. Запитващата юрисдикция е тази, която следва да провери дали случаят е такъв по настоящото дело.

⁶³ От значение е обаче да се добави едно предупреждение в това отношение: тази свобода на преценка по отношение на финансовите въпроси съществува, доколкото правилата относно плащаните на религиозните общности обществени средства са в съответствие с разпоредбите на Съюза, които, в зависимост от обстоятелствата, може да са приложими в конкретната ситуация. По-специално, ако държава членка субсидира извършвани от религиозни общности икономически дейности, съответните мерки трябва да са съвместими с правилата на Съюза относно държавните помощи (вж. например съдебната практика, цитирана в бележки под линия 9 и 10 по-горе). Това обаче не е въпрос, поставен в настоящото производство.

⁶⁴ Това право е защитено съгласно член 9 от ЕКПЧ, озаглавен „Свобода на мисълта, съвестта и религията“.

⁶⁵ Вж. по-специално ЕСПЧ, 7 декември 1976 г., Kjeldsen, Busk Madsen и Pedersen *с/у* Дания (СЕ:ЕCHR:1976:1207JUD000509571); 28 август 2001 г., Lundberg *с/у* Швеция (СЕ:ЕCHR:2001:0828DEC003684697); 29 юни 2007 г., Folgerø и др. *с/у* Норвегия (СЕ:ЕCHR:2007:0629JUD001547202); и 18 март 2011 г., Lautsi и др. *с/у* Италия (СЕ:ЕCHR:2011:0318JUD003081406). В по-широк аспект по този въпрос вж. *Evans, C., Thomas, C. A. Church-State Relations in the European Court of Human Rights — BYU Law Review*, 2006, p. 699.

⁶⁶ Вж. точка 70 от настоящото заключение.

⁶⁷ ЕСПЧ, 18 март 2011 г., Lautsi и др. *с/у* Италия (СЕ:ЕCHR:2011:0318JUD003081406, § 61 и цитираната съдебна практика).

85. С оглед на гореизложеното правя извод, че член 49 ДФЕС по принцип допуска национална правна уредба, която предвижда като условие за субсидиране на религиозните частни училища признаването като църква или религиозно общество на подателя на искането за субсидиране съгласно националното право.

V. Заключение

86. В заключение предлагам на Съда да отговори на поставените от Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия) преюдициални въпроси по следния начин:

- „– Член 17, параграф 1 ДФЕС не е пречка за прилагането на правилата на Съюза относно свободното движение на услуги в хипотеза, при която установено в една държава членка религиозно общество признава училище, установено в друга държава членка, за религиозно и иска във връзка с него обществено финансиране във втората държава членка.
- Член 49 ДФЕС по принцип допуска национална правна уредба, която предвижда като условие за субсидиране на религиозните частни училища подалят искането за субсидиране да бъде признат за църква или религиозно общество съгласно националното право“.